

ΑΝΑΓΝΩΣΗ: ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Η πιο σημαντική ικανότητα/ δεξιότητα που διδάσκονται τα παιδιά στο σχολείο είναι η ανάγνωση, το κλειδί που οδηγεί σε όλη τη γνώση. Αν τα παιδιά δεν μάθουν να διαβάζουν αποδοτικά, κάθε μάθημα που συναντούν στα σχολικά χρόνια γίνεται απροσπέλαστο. Κατά τα τελευταία πέντε χρόνια έχουν αυξηθεί οι γνώσεις για τον τρόπο που μαθαίνουν τα παιδιά να διαβάζουν και για τους λόγους που τόσα πολλά αποτυγχάνουν. Αυτές οι νέες γνώσεις έχουν μετατραπεί σε τεχνικές για τη διδασκαλία της ανάγνωσης σε αρχάριους αναγνώστες, συμπεριλαμβανομένων πολλών μαθητών που διαφορετικά θα αντιμετώπιζαν δυσκολίες να κατακτήσουν τη βασική αυτή ικανότητα. Οι ερευνητές εκτιμούν ότι η έγκαιρη αναγνώριση και αντιμετώπιση τέτοιων μαθητών μπορεί να διαφοροποιήσει την κατάσταση. Έχουν επίσης στοιχειοθετήσει ότι αν δεν δοθεί προσοχή νωρίς, και δεν ακολουθήσει έγκαιρη διορθωτική παρέμβαση, πολύ συχνό αποτέλεσμα είναι τα προσωπικά, κοινωνικά και εκπαιδευτικά προβλήματα.

Ανάγνωση για μάθηση

Οι μαθητές που δεν μαθαίνουν να διαβάζουν κατά τα τρία πρώτα χρόνια του σχολείου, αντιμετωπίζουν τεράστιες δυσκολίες όταν στη συνέχεια ζητείται από αυτούς να διαβάσουν για να μάθουν. Το πιο σημαντικό καθήκον που αποδίδεται στα δημοτικά σχολεία είναι να διδάξουν τους μαθητές να διαβάζουν μέχρι το τέλος της Τρίτης τάξης. Κατά τη διάρκεια των τριών πρώτων χρόνων του σχολείου οι μαθητές μαθαίνουν να διαβάζουν, αναπτύσσουν δηλαδή την ικανότητα να μεταφράζουν σε γραπτά σύμβολα την προφορική γλώσσα που ακούν από την γέννηση τους. Με έναρξη την Τετάρτη δημοτικού το σχολείο αποκτά πολύ διαφορετικό σκοπό, πιο πολύπλοκο και πολύπλευρο, και απαιτεί ικανότητα σκέψης ανώτερου επιπέδου. Αν δεν έχουν αναπτυχθεί οι ικανότητες της ανάγνωσης μέχρι αυτή τη στιγμή, η Γλώσσα, η Ιστορία, τα Μαθηματικά, τα σύγχρονα γεγονότα και ο πλούτος της λογοτεχνίας και της επιστήμης καθίστανται απροσπέλαστα.

Επιπλέον, σύμφωνα με σοβαρές αποδείξεις οι περισσότεροι μαθητές που υστερούν στην αναγνωστική ικανότητα, ποτέ δεν φτάνουν τους συμμαθητές τους, να αποκτήσουν ευχέρεια στην ανάγνωση. Υστερούν όλο και περισσότερο, απογοητεύονται και εγκαταλείπουν πολύ συχνότερα το σχολείο. Δυσκολεύονται να βρουν αποδοτικό επάγγελμα και αδυνατούν να βασιστούν στην εκπαίδευση για να βελτιώσουν τη ζωή τους. Οι ερευνητές το αποκαλούν «Σύνδρομο Matthew» οι πλούσιοι γίνονται πλουσιότεροι και οι φτωχοί φτωχότεροι.

Οι περισσότεροι Αμερικανοί ξέρουν πόσο κεντρική είναι η ανάγνωση για τη μάθηση. Σύμφωνα με μια έρευνα που διενεργήθηκε το 1994 για την Αμερικανική Διδασκαλική Ομοσπονδία, το 70% σχεδόν των δασκάλων θεωρούν την ανάγνωση ως την πιο σημαντική ικανότητα που πρέπει να μάθουν τα παιδιά. Έρευνα δυο ετών νωρίτερα ανέφερε ότι το 62% των γονέων θεωρούν την ανάγνωση σαν μια από τις πιο σημαντικές ικανότητες που πρέπει να κατακτήσουν τα παιδιά. Δάσκαλοι και γονείς αξιολόγησαν ότι η ανάγνωση έχει πιο αποφασιστική σημασία από τα Μαθηματικά και την Πληροφορική, δηλαδή ερευνητές και κοινό συμφωνούν ότι όλα τα παιδιά πρέπει να μάθουν να διαβάζουν νωρίς στη σχολική τους ζωή.

Η πρόκληση του αναλφαβητισμού

Ο περισσότερος κόσμος δεν φαντάζεται πόσοι πολλοί μαθητές αποτυγχάνουν να μάθουν να διαβάζουν μέχρι το τέλος της Τρίτης δημοτικού. Δεν είναι υπερβολή ότι

σε όλα τα σχολεία υπάρχουν μαθητές αυτής της κατηγορίας, και όλα τα σχολεία πρέπει να έχουν πλάνο αντιμετώπισης αυτών των ειδικών αναγκών.

Στην αξιολόγηση της για την ανάγνωση η NΑΕΡ (Εθνική επιτροπή Αξιολόγησης για την Πρόοδο στην Εκπαίδευση, ένα ομοσπονδιακά υποστηριζόμενο πρόγραμμα που παρακολουθεί τις επιδόσεις των μαθητών της Αμερικής στα βασικά μαθήματα) ανέφερε ότι το επίπεδο ανάγνωσης για τους τέσσερις στους δέκα μαθητές της Τετάρτης (ποσοστό 42%) ήταν κάτω από τη βάση. Δεν ήταν σε θέση να κατανοήσουν απλές διηγήσεις και πληροφοριακά κείμενα με υψηλό ενδιαφέρον. Ανάφερε επίσης ότι τέτοιου είδους αναλφαβητισμός εμφανίζεται ιδιαίτερα στις πιο μεγάλες τάξεις. Το ένα τρίτο της Δευτέρας Γυμνασίου (31%) και της Τρίτης Λυκείου (30%) διάβαζαν επίσης σε επίπεδο κάτω από τη βάση. Τα ποσοστά μάλλον υποτιμούν το πρόβλημα επειδή πολλοί παρατούν το σχολείο πριν την Τρίτη Λυκείου.

Και άλλοι ερευνητές έχουν φτάσει σε παρόμοια συμπεράσματα, από τη στιγμή που τα προβλήματα των μαθητών στην ανάγνωση είναι τόσο διαδεδομένα. Εθνικές μελέτες έχουν μετρήσει την ικανότητα των παιδιών να αναγνωρίζουν απομονωμένες λέξεις σε ένα κείμενο. Τα στοιχεία τους δείχνουν ότι περισσότερα από ένα παιδιά στα έξι (17.5%) θα αντιμετωπίσουν πρόβλημα στο να μάθουν να διαβάζουν κατά τη διάρκεια των κρίσιμων τριών πρώτων χρόνων του σχολείου. Περαιτέρω αποδείξεις προέρχονται από την έντονη αύξηση των μαθητών οι οποίοι σύμφωνα με διάγνωση χαρακτηρίζονται μαθησιακά υστερούντες ή παραπέμπονται στην ειδική αγωγή επειδή δεν μπορούν να διαβάσουν ανάλογα με την τάξη τους.

Αντίθετα με την κοινή γνώμη, η αποτυχία στην ανάγνωση δεν σχετίζεται με το είδος του σχολείου ή με συγκεκριμένες ομάδες μαθητών. Οι μαθητές που παρουσιάζουν δυσκολία στην ανάγνωση είναι φτωχοί και πλούσιοι, αγόρια και κορίτσια από αγροτικές και αστικές περιοχές, δημόσια και ιδιωτικά σχολεία από όλη τη χώρα. Σύμφωνα με την εκτίμηση NΑΕΡ για παράδειγμα, σχεδόν το ένα τρίτο της Τετάρτης Δημοτικού (32%) των οποίων οι γονείς ήταν απόφοιτοι Κολεγίου ήταν κάτω από τη βάση στην ανάγνωση.

Με δυο λόγια, η αποτυχία σημαντικού αριθμού μαθητών να μάθουν να διαβάζουν κατά τα κρίσιμα τρία πρώτα χρόνια του σχολείου, είναι εθνικό πρόβλημα το οποίο αντιμετωπίζει κάθε κοινότητα και κάθε σχολείο της χώρας.

Το κοινό εμπόδιο: η Φωνητική αντίληψη

Όποιοι κι αν είναι οι λόγοι που τα παιδιά αποτυγχάνουν να μάθουν να διαβάζουν μέχρι το τέλος της Τρίτης τάξης, οι περισσότεροι που δεν διαβάζουν έχουν ένα κοινό πρόβλημα: Δεν έχουν αναπτύξει την ικανότητα να αναγνωρίζουν αυτό που οι ειδικοί ονομάζουν φωνήματα/ φθόγγους. Τα φωνήματα είναι οι πιο μικρές μονάδες λόγου, το βασικό οικοδομικό υλικό της ομιλίας και της γραφής.

Οι ερευνητές έχουν αποδείξει ότι οι προικισμένοι αναγνώστες αναγνωρίζουν τα φωνήματα / φθόγγους και τα τοποθετούν μαζί για να φτιάξουν λέξεις και φράσεις, γρήγορα, αυτόματα και με ακρίβεια. Η απουσία αυτής της βασικής γλωσσικής ικανότητας δυσκολεύει τα παιδιά να αποκωδικοποιήσουν και να διαβάσουν λέξεις πολύ δε περισσότερο προτάσεις, παραγράφους και ολόκληρες ιστορίες. Η διδασκαλία των φωνημάτων και η διάκριση ανάμεσα τους έχει επιτακτική σημασία για όλους τους μαθητές.

Λύσεις στην τάξη

Η διδασκαλία των αρχάριων πρέπει να έχει στόχους και στρατηγική. Αποτελεσματικές τεχνικές έχουν αναπτυχθεί για να βοηθήσουν τους μαθητές (κι αυτούς με μαθησιακές δυσκολίες) να αναπτύξουν την αντίληψη της Φωνολογίας, να

αναγνωρίζουν τις λέξεις και να αναπτύξουν κι άλλες προηγμένες ικανότητες απαραίτητες για την ανάγνωση.

Οι δραστηριότητες που σχετίζονται με την αντίληψη της Φωνολογίας στηρίζονται και προάγουν την εμπειρία των παιδιών με τη γραπτή και την προφορική γλώσσα. Ένας αρχάριος αναγνώστης που αντιλαμβάνεται επιτυχώς τα φωνήματα και γνωρίζει τα γράμματα, εμφανώς μαθαίνει πως οι λέξεις αντιπροσωπεύονται στο χαρτί.

Η διορθωτική παρέμβαση για τους αναγνώστες που αντιμετωπίζουν δυσκολίες με τη Φωνολογία πρέπει να σχεδιάζεται έγκαιρα και προσεκτικά, με στρατηγική και σύστημα. Να βασίζεται σε ένα αναλυτικό πρόγραμμα που αναγνωρίζει και εξισορροπεί τη σημασία και της φωνητικής διδασκαλίας και της εκτίμησης του νοήματος.

Πρέπει να χρησιμοποιούνται στρατηγικές καθοδήγησης για την αποτελεσματική ανάγνωση ώστε να αναπτύξουν τα παιδιά αντίληψη της φωνολογίας και κατανόηση του αλφαβήτου. Αυτές οι στρατηγικές πρέπει να καθιστούν τους φθόγγους ευδιάκριτους στην προσοχή και στην αντιληπτική ικανότητα των παιδιών. Για παράδειγμα οι εκπαιδευτικοί μπορούν να παράγουν με υποδειγματικό τρόπο συγκεκριμένους ήχους, και στη συνέχεια να ζητήσουν από τα παιδιά να τους επαναλάβουν. Επίσης να απασχολούνται με πολλές, συχνές και διασκεδαστικές δραστηριότητες αντίληψης της Φωνολογίας.

Οι διδακτικές στρατηγικές πρέπει να σχετίζονται με τα χαρακτηριστικά που δυσκολεύουν ή διευκολύνουν την ανάγνωση μιας λέξης, όπως: τον αριθμό των φθόγγων στην λέξη, τη θέση τους (οι αρχικοί είναι πιο εύκολοι), τις φωνολογικές ιδιότητες των λέξεων και τις “διαστάσεις” της φωνολογίας (χωρισμός των λέξεων, ρυθμός)

Πολλοί αρχάριοι απαιτούν μεγαλύτερη βοήθεια και υποστήριξη από το δάσκαλο. Χρησιμοποιώντας τη στρατηγική που βασίζεται σε έρευνες και είναι γνωστή ως scaffolding (με υποστυλώματα), οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να προσφέρουν διδακτική υποστήριξη στα αρχικά στάδια της διδασκαλίας της ανάγνωσης, και σταδιακά να ελαττώνουν τη βοήθεια καθώς οι μαθητές μαθαίνουν περισσότερα για τις δεξιότητες της ανάγνωσης. Τελικός σκοπός είναι να διαβάζουν μόνοι, χωρίς τη βοήθεια του εκπαιδευτικού.

Ισορροπημένη προσέγγιση

Δυστυχώς δεν είναι πάντα εύκολο να αναγνωρίσουν οι εκπαιδευτικοί τις δυσκολίες στην ανάγνωση. Μερικές φορές μάλιστα βρίσκονται παγιδευμένοι ανάμεσα σε σχολές με αντικρουόμενες θεωρίες για την αντιμετώπιση αυτών. Η μια θεωρητική σχολή δίνει ιδιαίτερη προσοχή στην διδασκαλία της φωνητικής στα αρχικά στάδια της ανάγνωσης. Η άλλη σχολή δίνει έμφαση στη ολιστική προσέγγιση της γλώσσας. Τι πρέπει να εμπιστευόμαστε οι εκπαιδευτικοί;

Το τμήμα εκπαίδευσης (USA) και το Εθνικό Ινστιτούτο για την Υγεία των Παιδιών και την Ανάπτυξη (NICHD) υποστηρίζουν τη θέση εκατοντάδων μελετών που πραγματοποιήθηκαν τα τελευταία χρόνια για τη διδασκαλία της ανάγνωσης και τις δυσκολίες. Το ερευνητικό σώμα υποδεικνύει ότι η σχετικά πρόσφατη απομάκρυνση από τη διδασκαλία της φωνητικής και υιοθέτηση της ολιστικής προσέγγισης της γλώσσας, δεν διευκολύνει τα παιδιά να ξεφύγουν από την καθοδική μαθησιακή πορεία. Στην πραγματικότητα μπορεί και να εμποδίζει την πρόοδο πολλών μαθητών.

Λίγοι αμφισβητούν την αξία της γραφής, την καλή λογοτεχνία και γενικά το πόσο σημαντικό είναι το πλούσιο με λογοτεχνικά και γλωσσικά ερεθίσματα περιβάλλον. Για πολλά όμως παιδιά αυτό δεν φτάνει, και θα συνεχίσουν να αντιμετωπίζουν

προβλήματα στην ανάγνωση αν δεν κατακτήσουν τις δεξιότητες αποκωδικοποίησης που σχετίζονται με την διδασκαλία της φωνητικής.

Η έρευνα καθιστά σαφές ότι τα παιδιά δεν μαθαίνουν να διαβάζουν με τον ίδιο τρόπο που μαθαίνουν να μιλάνε. Η ομιλία είναι φυσική ανθρώπινη ικανότητα και το μόνο σχεδόν που απαιτεί είναι να ακούει κανείς και να έχει την ευκαιρία να μιλήσει. Αντιθέτως η γραπτή γλώσσα είναι κατασκευασμένη, ανθρώπινη επινόηση, και η ανάγνωση είναι δεξιότητα που δεν αποκτιέται από μόνη της. Οι αρχάριοι αναγνώστες ωφελούνται από τη διδασκαλία που τους βοηθά να κατανοήσουν ότι τα γραπτά σύμβολα αντιπροσωπεύουν τις λέξεις που ακούν και λένε, και ότι τα γράμματα και οι ήχοι που σχετίζονται μαζί τους, σε διαφορετικούς συνδυασμούς σχηματίζουν λέξεις. Το ίδιο ωφελούνται και από τις εμπειρίες που κάνουν το διάβασμα διασκεδαστικό.

Η Καλιφόρνια, που επέλεξε την ολιστική προσέγγιση στην ανάγνωση, και πριν από μια δεκαετία πρωτοστάτησε στην κίνηση υπέρ της ολιστικής προσέγγισης της γλώσσας, αποτελεί παραδειγματική εμπειρία.. Λόγω της χαμηλής βαθμολογίας στην ανάγνωση, συστάθηκε μια ομάδα που πρόσφατα υιοθέτησε μια πιο ισορροπημένη προσέγγιση της ανάγνωσης, που περιλαμβάνει και την ανάπτυξη της φωνολογίας μαζί με τα γεμάτα ιδέες, ενδιαφέροντα κείμενα.

Οι έρευνες δείχνουν ότι η ανάγνωση μπορεί να διδαχτεί με την ισορροπημένη προσέγγιση που χρησιμοποιεί το καλύτερο και από τις δύο μεθόδους.

Μαθαίνοντας να διαβάζω/ Διαβάζοντας για να μάθω: η πρωτοβουλία

Τρεις κορυφαίοι ερευνητές¹ στον τομέα της διδασκαλίας της ανάγνωσης έχουν καταγράψει αυτές που θεωρούν ως πιο σημαντικές στρατηγικές για τη βελτίωση της διδασκαλίας της ανάγνωσης. Είναι αποτελεσματικές σχεδόν για κάθε παιδί, και απολύτως απαραίτητες για παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες. Αξιολογώντας τους τρόπους που τα παιδιά μαθαίνουν να διαβάζουν οι ερευνητές κατέληξαν σε εννέα απαραίτητες δεξιότητες για τη μαθησιακή διαδικασία, που σκοπό έχουν να ενεργοποιήσουν εκπαιδευτικούς και γονείς να βοηθήσουν τα παιδιά να μάθουν πιο αποτελεσματικά.

Ανάγνωση: το κλειδί για την επιτυχία

Η ευκολία στην κατανόηση και χρήση της γλώσσας ήταν πάντα προαπαιτούμενο για την απόκτηση γνώσης, και γίνεται όλο και πιο σημαντική στην σημερινή κοινωνία. Έχουν περάσει οι μέρες του παρελθόντος που ήταν δυνατόν αναλφάβητοι άνθρωποι να εργαστούν και να συντηρήσουν αξιοπρεπώς την οικογένεια τους. Τα παιδιά που σήμερα δεν μαθαίνουν να διαβάζουν θα ζήσουν στο περιθώριο της κοινωνίας. Η απαλοιφή του αναλφαβητισμού είναι το καθοριστικής σημασίας θέμα στην Αμερικανική εκπαίδευση. Τα σχολεία αντιμετωπίζουν μια νέα και μνημειώδη πρόκληση. Για πρώτη φορά ζητείται από τους εκπαιδευτικούς να φέρουν όλους τους μαθητές σε επίπεδα προόδου επιθυμητά για σχετικά λίγους μαθητές του παρελθόντος. Η εκπαιδευτική και πολιτική ηγεσία αντιλαμβάνεται την πρόκληση και γίνεται τεράστια προσπάθεια για να αυξηθούν τα κατώτερα επίπεδα διδασκαλίας και μάθησης στα σχολεία της Αμερικής. Η βελτίωση στη διδασκαλία της ανάγνωσης είναι καθοριστικής σημασίας. Η κατάκτηση των πανεθνικών εκπαιδευτικών στόχων μέχρι το έτος 2000 απαιτεί αυξημένες δυνατότητες ανάγνωσης. Θα είναι λίγα τα θετικά αποτελέσματα εξελίξεων όπως τα εθνικά κατώτερα επίπεδα στα μαθήματα κορμού, οι νέες μορφές ευθύνης ή η ανεξαρτητοποίηση της σχολικής διαχείρισης, αν δεν υπάρχει σωστή καθοδήγηση κατά την ανάγνωση.

¹ Marilyn Jager Adams, Ed Kameenui, Reid Lyon.

Για την επίτευξη αυτών των στόχων σημαίνει επίσης ότι πρέπει να βρεθούν μέθοδοι που απευθύνονται στις μαθησιακές ανάγκες των μαθητών που για οποιοδήποτε λόγο αντιμετωπίζουν δυσκολίες στο να μάθουν να διαβάζουν. Δεν είναι θέμα μόνο ισότητας, αλλά και πρακτική αναγκαιότητα προκειμένου να επιτευχθούν οι συνολικοί σκοποί της βελτίωσης της εκπαίδευσης της Αμερικής.

Τα σχολεία καλούνται να προσφέρουν καλύτερη εκπαίδευση χωρίς όμως να διαθέτουν ουσιαστικά νέους πόρους (οικονομικούς και προσωπικού), κι έτσι πρέπει να γίνουν πιο αποτελεσματικά. Η ενσωμάτωση της νέας γνώσης για την ανάγνωση και πως αυτή πρέπει να διδάσκεται προτάσσεται για να χρησιμοποιήσουν τους υπάρχοντες πόρους αποτελεσματικά και αποδοτικά. Όλοι οι μαθητές, μόλις η ανάπτυξη τους το επιτρέπει, πρέπει να αρχίζουν να διαβάζουν, και να αποκτούν τις βασικές δεξιότητες ανάγνωσης καθώς προχωρούν σε μεγαλύτερες τάξεις. Καθώς η πρόοδος δεν γίνεται τόσο σταδιακά, τα σχολεία έχουν υπερβολικά πολλούς μαθητές σε προγράμματα διορθωτικά ή ειδικής εκπαίδευσης.

Ένα έθνος αναγνώστων

Ζούμε σε σημαντικές στιγμές στην ιστορία της Αμερικανικής εκπαίδευσης. Τα πρόσφατα βήματα στη γνώση μας για την διαδικασία της ανάγνωσης μας παρέχουν τα εργαλεία για να βοηθήσουμε την πλειοψηφία των μαθητών, και αυτούς με μαθησιακές δυσκολίες να μάθουν να διαβάζουν σε επίπεδο που θα τους επιτρέπει να λειτουργούν αποτελεσματικά ως άτομα, εργαζόμενοι, γονείς και πολίτες στην σημερινή κοινωνία. Η πρόκληση είναι να τοποθετηθεί αυτή η νέα γνώση στα χέρια των εκπαιδευτικών, των γονέων, και της διεύθυνσης των σχολείων, έτσι ώστε εκατομμύρια μαθητών που διαφορετικά θα αποτύγχαναν να αποκτήσουν τη σημαντικότερη δεξιότητα της ανάγνωσης.

ΑΡΧΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΑΘΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΑΓΝΩΣΗΣ

Εκτίμηση του γραπτού λόγου

Πολύ πριν να είναι τα παιδιά σε θέση να διαβάζουν μόνα τους, πρέπει να αισθάνονται ότι τα διάβασμα είναι κάτι που θα τους άρεσε να κάνουν. Πρέπει να εκτιμήσουν τη χαρά της ανάγνωσης και τη χρησιμότητα της γλώσσας.

Αντίληψη του γραπτού λόγου.

Τα παιδιά χρειάζεται να αναπτύξουν την αίσθηση της μορφής του έντυπου λόγου και τον τρόπο που αυτό λειτουργεί. Πρέπει να έρχονται σε επαφή με τα βιβλία, και να μάθουν ότι οι τυπωμένες λέξεις, όχι οι εικόνες, διηγούνται την ιστορία. Να μάθουν ότι οι λέξεις είναι παντού-στις εφημερίδες, την αλληλογραφία, τις διαφημίσεις, τις πινακίδες και τις ετικέτες- κι έχουν πολλούς, διαφορετικούς κι αξιόλογους σκοπούς.

Εκμάθηση του αλφάβητου

Η οικειότητα από νωρίς με τα γράμματα είναι αποφασιστικής σημασίας για την μάθηση της ανάγνωσης. Τα παιδιά πρέπει να μάθουν το αλφάβητο, να αναγνωρίζουν και να σχηματίζουν τα γράμματα.

Κατανόηση της Σχέσης μεταξύ των Γραμμάτων και των Λέξεων

Τα παιδιά πρέπει να μάθουν ότι οι τυπωμένες λέξεις αποτελούνται από μια σειρά γραμμάτων που διαβάζονται από τα αριστερά προς τα δεξιά. Πρέπει να βοηθηθούν να καταλάβουν ότι όταν ο συνδυασμός ή η σειρά των λέξεων αλλάζει, τότε αλλάζει και η λέξη.

Κατανόηση ότι η Γλώσσα αποτελείται από Λέξεις, Συλλαβές και Φθόγγους.

Η ικανότητα να αντιλαμβανόμαστε ότι οι λέξεις είναι μια συνέχεια από φθόγγους είναι απαραίτητη για την μάθηση της ανάγνωσης οποιασδήποτε αλφαβητικής

γλώσσας. Τα παιδιά πρέπει να κατανοήσουν την ύπαρξη οικοδομικών στοιχείων του προφορικού λόγου. Χρειάζεται να καταλάβουν ότι οι προτάσεις αποτελούνται από μεμονωμένες λέξεις. Πρέπει να ακούν και να δημιουργούν τους ρυθμούς των λέξεων με άνεση, να παίζουν με τους ήχους των λέξεων έως ότου να μπορούν να ξεχωρίζουν τις λέξεις σε συλλαβές, και τις συλλαβές σε φθόγγους.

Εκμάθηση του ήχου των γραμμάτων

Έχοντας μια σχετική άνεση με τα γράμματα και την αντίληψη του ήχου των φθόγγων, τα παιδιά είναι έτοιμα να μάθουν για την αντιστοιχία ανάμεσα στους ήχους και τα γράμματα. Σκοπός αυτού του αρχικού σταδίου είναι να κατανοήσουν τα παιδιά ότι η λογική του γραπτού συστήματος του αλφαβήτου βασίζεται σε αυτές τις αντιστοιχίες.

Προφορά νέων λέξεων

Καθώς τα παιδιά μαθαίνουν την αντιστοιχία ανάμεσα στα γράμματα και τους ήχους θα πρέπει να αντιμετωπίσουν την πρόκληση να προφέρουν και να γράφουν νέες λέξεις. Η συνήθεια να προφέρουν, να διαβάζουν φωναχτά τις άγνωστες λέξεις συνεισφέρει στην ανάπτυξη της ανάγνωσης όχι μόνο για τους αρχάριους αλλά για όλους τους αναγνώστες. Τα παιδιά πρέπει να κατανοήσουν ότι το να διαβάζουν φωναχτά τις λέξεις μπορεί να αποτελέσει στρατηγική για να προφέρουν λέξεις που δεν έχουν δει ποτέ, και να τους γίνει αυτό που διαβάζουν κατανοητό.

Αναγνώριση των λέξεων στην έντυπη μορφή τους με ακρίβεια και ευκολία

Η ικανότητα ανάγνωσης με ευχέρεια και η κατανόηση εξαρτάται από την αναγνώριση των περισσότερων λέξεων στη στιγμή και χωρίς προσπάθεια. Γι αυτό χρειάζεται εξάσκηση. Η πιο χρήσιμη πρακτική είναι να διαβάζει και να ξαναδιαβάζει το παιδί κείμενα που αποτελούνται από λέξεις που το παιδί γνωρίζει προφορικά. Για τους αρχάριους το κείμενο πρέπει να είναι σχετικά εύκολο, και δεν πρέπει να υπάρχουν περισσότερες από μια προβληματική λέξη κάθε είκοσι.

Γνώση των κανόνων γραμματικής και ορθογραφίας

Όπως τα παιδιά γίνονται πιο ικανά να προφέρουν λέξεις διαβάζοντας, και να γράφουν ορθογραφήματα, είναι σημαντικό να παρατηρήσουν τις ομοιότητες στην ορθογραφία. Η αντίληψη π.χ. των καταλήξεων στη γραμματική που επαναλαμβάνονται, επιταχύνει την πρόοδο στην γραφή και την ανάγνωση, και οι αδυναμίες στην ορθογραφία αποτελούν εμπόδιο και για τους πιο ώριμους αναγνώστες.

Μάθηση της εσωτερικής ανάγνωσης

Η ικανότητα να προφέρει κανείς τις λέξεις είναι απαραίτητη αλλά δεν αρκεί. Η γραπτή γλώσσα δεν είναι μόνο η καταγραφή της ομιλίας. Τα κείμενα παρουσιάζουν νέο λεξιλόγιο, νέους τρόπους σύνταξης, καινούριες ιδέες και τρόπους σκέψης. Αν υπάρχει χρόνος και διάθεση να σκεφτεί κανείς πάνω σε αυτές τις πλευρές του κειμένου, το διάβασμα προσφέρει απόλαυση και ωφέλειες.

ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

Η ανάγνωση είναι η πιο σημαντική ικανότητα που θα μάθουν οι μαθητές σας. Για να διαβάσουν τα μικρά παιδιά είναι απαραίτητο να κατανοήσουν την οργάνωση και το νόημα του κειμένου, και λάβουν καθοδήγηση στη φωνητική και τη λογοτεχνία. Αν αντιληφθούν ποιες είναι οι προαπαιτούμενες δεξιότητες για την ανάγνωση οι εκπαιδευτικοί μπορούν να θέσουν γερές βάσεις ώστε οι μαθητές να επιτύχουν στο σχολείο.

Εκτίμηση του γραπτού λόγου

- Μοιραστείτε και εξερευνήστε με τα παιδιά τη μαγεία που έχουν οι ιστορίες.
- Διαβάστε κείμενα με πληροφορίες κι αφήστε τα παιδιά να σκεφτούν και να αναρωτηθούν για τις νέες ιδέες.

- Αδράξτε κάθε ευκαιρία για να επισημάνετε τη σημασία της ανάγνωσης για την επικοινωνία στην καθημερινή ζωή (επιγραφές, οδηγίες, πινακίδες).

Αντίληψη του Γραπτού λόγου και του Συστήματος γραφής.

- Βεβαιωθείτε ότι οι μαθητές γνωρίζουν τη δομή ενός βιβλίου. Να διδαχθούν τα βασικά: ότι τα βιβλία διαβάζονται από τα αριστερά προς τα δεξιά, από πάνω προς τα κάτω, ότι μπορεί να υπάρχουν εικόνες και γραφικές αναπαραστάσεις, την αρίθμηση των σελίδων, και ότι σκοπός της ανάγνωσης είναι η κατανόηση του νοήματος, των ιδεών που μεταφέρουν οι λέξεις.
- Διαβάστε από βιβλία με μεγάλα ευανάγνωστα γράμματα. Χρησιμοποιήστε ιστοριούλες με λέξεις που τα παιδιά μπορούν να προβλέψουν. Βοηθήστε τα παιδιά να προσέξουν και να μάθουν να αναγνωρίζουν λέξεις που εμφανίζονται συχνά όπως τα άρθρα.
- Τοποθετήστε ετικέτες στα αντικείμενα της τάξης.

Διδασκαλία του αλφάβητου

- Η οικειότητα με τα γράμματα αποτελεί ενδεικτικό της ευκολίας με την οποία το παιδί θα μάθει να διαβάζει.
- Τα παιδιά δεν πρέπει μόνο να μάθουν το αλφάβητο, αλλά να καταλάβουν και τον σκοπό των γραμμάτων.
- Βοηθήστε τα παιδιά να παρατηρήσουν τα γράμματα που βρίσκονται τριγύρω τους και τα βλέπουν καθημερινά. Να μάθουν να σχηματίζουν τα γράμματα και ενθαρρύνετε τα να γράψουν και να διακοσμήσουν το όνομα τους ή όποια άλλη λεξούλα ξέρουν.

Ανάπτυξη της αντίληψης της Φωνολογίας

- Στην ακρόαση και την ομιλία δίνουμε σημασία στο νόημα της γλώσσας κι όχι τόσο στον ήχο της. Οι μαθητές όμως πρέπει να διδαχθούν να προσέχουν τους ήχους, τη φωνολογία της γλώσσας, για να κατανοήσουν πως η γραφή αντιπροσωπεύει την ομιλία. Τα παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες χρειάζονται παραπάνω βοήθεια για να αναπτύξουν την αίσθηση της φωνολογίας.
- Με παραδείγματα δείξτε πώς να χωρίζουν σύντομες προτάσεις σε ξεχωριστές λέξεις. Χρησιμοποιήστε την πρόταση “Οι βάτραχοι τρώνε μύγες” και με κάρτες, εικόνες ή με κάποιο τέχνασμα δείξτε ότι η πρόταση αποτελείται από λέξεις, η σειρά των οποίων έχει σημασία. Παίξτε με τις λέξεις, αλλάξτε τη σειρά τους και οδηγήστε τα παιδιά να φτιάξουν προτάσεις.
- Για να αντιληφθούν τα παιδιά τους ήχους συγκεκριμένων λέξεων ζητήστε τους να ξεχωρίσουν συλλαβές και να φτιάξουν ομοιοκαταληξίες.
- Μόλις αποκτήσουν άνεση με τα παιχνίδια με τις λέξεις, τις συλλαβές και τις ομοιοκαταληξίες, προχωρήστε στην φωνητική αντίληψη.

Ανάπτυξη της αντίληψης της Φωνητικής

- Η αντίληψη της φωνητικής αναφέρεται στην κατανόηση ότι οι λέξεις και οι συλλαβές αποτελούνται από μια σειρά αρχικών ήχων του λόγου. Αυτή η κατανόηση είναι πρωταρχική για τη ανάγνωση μιας αλφαβητικής γλώσσας. Η πλειοψηφία των παιδιών με αναγνωστικές δυσκολίες δεν μπορεί να συλλάβει αυτή την ιδέα.
- Κατά τη διδασκαλία της φωνητικής επίκεντρο όλων των δραστηριοτήτων πρέπει να είναι ο ήχος των λέξεων κι όχι τα γράμματα και η ορθογραφία.

- Ξεχωρίστε τους φθόγγους ώστε τα παιδιά να τους προσέξουν και αντιληφθούν. Προφέρετε ένα συγκεκριμένο ήχο και ζητήστε να κάνουν το ίδιο με πολλές διαφορετικές λέξεις όπου ο ήχος εμφανίζεται μέχρι να καταλάβουν την προφορά και την “υφή” του.
- Ξεκινήστε με απλούς ήχους και μικρές προκλήσεις, και συνεχίστε μπλέκοντας τους ήχους σχηματίζοντας λέξεις.
- Διδάξτε τους μαθητές να ξεχωρίζουν τον κάθε ήχο-φθόγγο μέσα σε μια λέξη, π.χ. ποιος είναι ο πρώτος ήχος (φωνήεν / σύμφωνο) στη λέξη; ο τελευταίος;
- Μόλις μπορούν να ξεχωρίζουν τους φθόγγους, διδάξτε τα παιδιά να χωρίζουν τις λέξεις στους ήχους που τις αποτελούν.
- Δημιουργήστε μια σειρά από δραστηριότητες χωρισμού και ανάμειξης των ήχων για να κατανοήσουν οι μαθητές τη σχέση ανάμεσα στους ήχους στις λέξεις.
- Στηρίζτε τα παιδιά όταν διδάσκετε κάτι για πρώτη φορά. Προφέρετε κάτι, εξηγήστε πώς να παράγουν το συγκεκριμένο ήχο και δώστε πολλά παραδείγματα. Σταδιακά προσθέστε πιο πολλές και πιο δύσκολες λέξεις.
- Δώστε προτεραιότητα στη διδασκαλία της αντίληψης της φωνολογίας. Οι σχετικές δραστηριότητες να είναι άφθονες, συχνές, σύντομες και διασκεδαστικές.
- Η αντίληψη της φωνητικής είναι αποφασιστικής σημασίας για την μάθηση της ανάγνωσης, αλλά δεν φτάνει. Πρέπει να συνδυάζεται με καθοδήγηση και πρακτική στην εκμάθηση της σχέσης ανάμεσα στα γράμματα και τους ήχους.

Διδασκαλία της Σχέσης μεταξύ των Γραμμάτων και των Λέξεων

- Οι μαθητές να μάθουν και να ξεχωρίζουν τα γράμματα της αλφαβήτας επειδή το καθένα αντιστοιχεί με έναν ή περισσότερους ήχους της ομιλίας.
- Όταν παρουσιάζετε ένα γράμμα δώστε τον αντίστοιχο ήχο, και ιδιαίτερα για τα παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες όλες οι δραστηριότητες πρέπει να μην προκαλούν σύγχυση ή αμφιβολίες.
- Στην αρχή διδάξτε κι εργαστείτε με λίγα γράμματα – ήχους που χρησιμοποιούνται πολύ συχνά. Συνεχίστε με τα υπόλοιπα, όταν οι μαθητές κατανοήσουν πως η γραφή από τα αριστερά προς τα δεξιά αντιπροσωπεύει τους ήχους από αυτόν που ακούν πρώτα ως τον τελευταίο.

Διδασκαλία του ήχου των λέξεων

- Από τη στιγμή που τα παιδιά γνωρίζουν την αντιστοιχία ανάμεσα στους ήχους και τα γράμματα, διδάξτε τα την αποκωδικοποίηση των λέξεων ή το πώς διαβάζουν (φωναχτά). Ξεκινήστε με τον ήχο των γραμμάτων και με μικρές γνωστές λέξεις.
- Με παραδειγματικό τρόπο διαβάστε φωναχτά εσείς τη λέξη. Η ικανότητα να διαβάζουν φωναχτά τους ήχους και μετά ή ταυτόχρονα να ενώνουν τους ήχους για να σχηματιστεί η λέξη επιτρέπει στα παιδιά να αναγνωρίζουν και να μαθαίνουν νέες λέξεις.
- Δώστε στα παιδιά ιστοριούλες που περιέχουν λέξεις από τις αντιστοιχίες ήχων και γραμμάτων που έχουν διδαχθεί, κι ενθαρρύνετε τα διαβάζουν φωναχτά όποτε δεν είναι σίγουρα για κάτι.
- Βοηθήστε τα παιδιά να μάθουν κάποιους κανόνες ορθογραφίας παρουσιάζοντας και συγκρίνοντας πολλά παραδείγματα.

Διδασκαλία του συλλαβισμού και της ορθογραφίας των λέξεων

- Διδάξτε τα παιδιά να γράφουν παράγοντας τον ήχο των γραμμάτων ένα- ένα.

- Ξεκινήστε με λέξεις που ακολουθούν τους βασικούς κανόνες, χωρίς πολλές εξαιρέσεις ή ιδιομορφίες, και που δεν περιέχουν διπλά γράμματα ή δίφθογγους.
- Να παραθέτετε συνέχεια και με σύστημα τους κανόνες. Ενθαρρύνετε τους μαθητές να χρησιμοποιούν τους κανόνες που ξέρουν κάθε φορά που γράφουν κάτι, και να τους έχουν ως γενικό παράδειγμα.
- Χρησιμοποιήστε λέξεις όπου η αντιστοιχία ήχων και γραμμάτων είναι γνωστή, κοινότυπη.
- Προγραμματίστε δραστηριότητες που επιτρέπουν στα παιδιά να εφαρμόσουν με τους δικούς τους ρυθμούς ό τι έμαθαν. Διευκρινίστε τι και πως αξιολογείτε, ώστε να γνωρίζετε πότε να προχωρήσετε. Λάβετε υπ' όψιν σας τις γνώσεις και τον ρυθμό μάθησης των μαθητών προκειμένου να προχωρήσετε από το διάβασμα φωναχτά των λέξεων στην ανάγνωση συνεχόμενου κειμένου.

Ανάγνωση με ευχέρεια και εσωτερική σκέψη

- Βοηθήστε τα παιδιά να μάθουν να διαβάζουν με ευχέρεια ζητώντας τους να διαβάζουν νέες ιστοριούλες και να ξαναδιαβάζουν τις παλιές.
- Βοηθήστε τα παιδιά να αποκτήσουν μεγαλύτερη εμπειρία με τις λέξεις, τη γλώσσα και τις ιδέες στα βιβλία διαβάζοντας τους καθημερινά, ακόμα και με παντομίμα δυσκολότερα κείμενα
- Συσχετίστε τις πληροφορίες των βιβλίων με άλλα συμβάντα που ενδιαφέρουν τα παιδιά, όπως οι διακοπές, τα ζώα, οι συγγενείς και τα παιχνίδια, και συζητήστε μαζί τους γι αυτά τα θέματα.
- Ενθαρρύνετε τα παιδιά να αναρωτιούνται είτε διαβάζουν παραμύθια είτε για να μάθουν. Π.χ. “Αναρωτιέμαι: τι θα κάνει τώρα το αρκουδάκι;”, “ Πως νομίζεις ότι αισθάνεται ο πατέρας;” ή “Έχω μία απορία: τι κάνουν οι βάτραχοι το χειμώνα; νομίζεις; γιατί λες πως αυτό είναι πρόβλημα;”
- Υποδείξτε πως οι τίτλοι και οι επικεφαλίδες μιλάνε για το περιεχόμενο του βιβλίου.
- Βοηθήστε τα παιδιά να βρουν τις βασικές ιδέες του κειμένου, καθώς και τις λεπτομέρειες. Οι εικόνες βοηθούν να αποκαλυφθούν τα κύρια σημεία και να κατανοήσουν οι μαθητές αυτό που διαβάζουν.
- Να επισημαίνετε τις άγνωστες λέξεις και να εξηγείτε τι σημαίνουν. Να αναφέρεστε σε αυτές ξανά και ξανά και να επιμένετε να τις χρησιμοποιούν οι μαθητές στο λόγο τους.
- Δείξτε πώς να αναλύουν τα συμφραζόμενα για να καταλάβουν το νόημα μιας άγνωστης λέξης. Οι έρευνες δείχνουν ότι το λεξιλόγιο αναπτύσσεται όταν μαθαίνονται νέες λέξεις μέσα από κείμενα.

Το αρχικό κείμενο υπάρχει στην Τράπεζα (Έλεγχος έκδοσης - Αγγλική Γλώσσα) ή μπορεί να βρεθεί στη διεύθυνση: <http://www.cec.sped.org/ericec/frstchap.htm>